University of Sistan and Baluchestan

Journal of Lyrical Literature Researches

Print ISSN: 2008 - 5737
Online ISSN: 2538 - 5011

Homepage: https://jllr.usb.ac.ir

The Communicative Ethnography of the Wedding songs of Kazerun (the Case Study of Varak Village) Based on Hymes Model

Raha Zareifard[1] | Zahra Hosseini[2]✉

1. Assistant Professor of Linguistics, Faculty of Literature and Humanities. Jahrom University, Jahrom, Iran. Email: rahazareifard@jahromu.ac.ir
2. Corresponding author, Assistant Professor of Persian Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Jahrom University, Jahrom, Iran. Email: z.hosseini@jahromu.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received:
12 May 2024
Received in revised form:
22 September 2024
Accepted:
24 September 2024
Published online:
23 August 2025

Keywords:
Popular oral literature, Wedding songs, Kazerun, Anthropology, Hymes.

ABSTRACT

Wedding poems or vasunks are one of the branches of oral literature that express the customs of marriage in poetry. Through this poetry, the social, cultural and linguistic issues of different people are discussed. In this research, which is field study and library study, an attempt has been made to analyze the vasunks of Warak village of Kazrun city in Fars province by using the ethnographic model of Hymes (1968) to determine and explain the culture and custom of this region. These Vasunak gatherd by conversation and interview with 10 native speakers (40 to 80-year-old). Based on the theory of this research, these data analyzed by SPEAKING model which include setting, participants, end, act sequence, key, instrumentalities, norms and genre. Which can be explained by Difference Model in gender studies. In addition, two cultural images can be retrieved from these songs. First king and queen image. Bride and bridegroom imagined like king and queen. Second, ecological factors like animals and plants play important role in these songs. Quantitative data analysis also shows the importance of wedding ceremony in this linguistic community and most of the poems are related to the wedding ceremony itself. Although these poems are used before and after the ceremony. Another important point in the quantitative analysis of the poems is related to the description of the groom and the happiness of the groom's family in the ceremony, which can be a representation of the patriarchal system in this linguistic society.

Cite this article: Zareifard, Raha; Hosseini, Zahra. (2025). "The Communicative Ethnography of the Wedding songs of Kazerun (the Case Study of Varak Village) Based on Hymes Model". *Journal of Lyrical Literature Researches*, 23(45), 123-144. http//doi.org/10.22111/jllr.2024.47168.3255

© Zareifard, Raha; Hosseini, Zahra. Publisher: University of Sistan and Baluchestan.

1. Introduction

Oral literature is an important part of the cultural heritage of any nation, which has a wide scope. This literary tradition is very old and rich in our culture and reflects various social, cultural, ethnic, linguistic, etc. issues. The customs related to marriage and the reflection of its happiness in the poems are one of the important parts of oral literature, which, like other fields, are important in representing the culture and customs of different regions. "Public songs are the source of many manifestations and human thoughts and express the history, culture and living thoughts of people who express their feelings in a completely obvious and untouched way" (Zulfaqari, 2014: 64).

Warak village, one of the functions of Kazeroon city, Fars province, has culture and customs that can be studied from different angles; Among these customs is the marriage ceremony, which represents the cultural interactions and social norms governing the society of Warak village. For this purpose, the purpose of this research is to find out some of its social and cultural characteristics by analyzing the sources of this village and to take a small step towards preserving this sub-culture. Therefore, the following questions are raised in this research:

1-What customs related to the traditional society of Wark village are represented in the language based on Hymes' idea?

2- How are these poems culturally and natively explained by Angareh Hymes?

2. Research method

This research has been done by field and library method. First, the local dialects of Warak village were collected through the direct observation of one of the writers in the existing social context, as well as conversations and interviews with 10 native speakers (40 to 80 years old). The number of Vasunks was 86, of which about 31 were Avanuis; Because most of these expressions were close to the standard and understandable language; There was no need to translate it; But the cases that were far from the standard language have been explained. After that, it was analyzed using the ethnographic approach of Himes (1968) and library sources.

3. Discussion

The social norms governing the traditional society of Warak village in the matter of marriage and related customs show that in the description of the groom, gender stereotypes such as bravery, strength, skill in shooting and providing for the expenses of the wife and the wedding expenses can be traced. On the other hand, the poems that describe the bride and her family mostly contain the gender stereotypes of the attractiveness and charm of the bride and the crying and sadness of her and her family. Two prominent images can be seen in the cultural explanation of these vases; The first image is the image of the king and queen, where the bride and groom are treated like the king and queen. The second image is the images of animals and plants in these poems, which shows the importance of environmental issues in this culture, which is represented in these poems.

In Wasonk discourse, the participants are generally women, who are divided into two main groups, i.e. representatives of the bride's and groom's families, and the tone of the discourse, its purpose, and the type of language change accordingly. In the poems that are read by the bride's family, the sad tone and the purpose is often to express the longings of the bride and her family, and on the contrary, in the poems that are read by the groom's family, the happy tone and the purpose is often to express the joy of the groom reaching his goal and desire; Accordingly, the language of this type of participants is different.

4. Conclusion

As it was observed, Vasunks have the capacity to represent native culture. In this research, an attempt was made to ethnograph these Wasunks and examine them using SPEAKING Hymes. In Wasonk discourse, the participants are generally women, who are divided into two main groups, i.e. representatives of the bride's and groom's families, and the tone of the discourse, its purpose, and the type of language change accordingly. In the poems that are read by the bride's family, the sad tone and the purpose is often to express the longings of the bride and her family, and on the contrary, in the poems that are read by the groom's family, the happy tone and the purpose is often to express the joy of the groom reaching his goal and desire; Accordingly, the language of this type of participants is different.

The popular concepts and beliefs that are reproduced in this way, in response to the first question of the research, are a kind of representation of the social norms governing the traditional society of Warak village in the matter of marriage and related customs. Based on this, gender stereotypes such as courage, strength, skill in shooting and providing for the wife's expenses and wedding expenses can be found in the poems that describe the groom. On the other hand, the poems that describe the bride and her family mostly contain the gender stereotypes of the attractiveness and charm of the bride and the crying and discomfort of her and her family, which reinforces the idea of the difference that men and women grow up in different subcultures. Therefore, different behaviors and traits are expected from them.

In addition to the above, in the cultural explanation of these figures (the second question of the research), it can be stated that the cultural scheme that can be seen in most of these figures is the scheme of the king and the queen. The components of this image, which is having a throne, can be seen in most of these vases; The son-in-law is addressed either as a king or as a prince (example 9, 24). It seems that addressing the son-in-law as Shadomad or Prince of Domad is related to this schema and has almost become a dead metaphor in Iranian culture. The agate throne, which is specific to the image of kings, can be seen in example (24). The royal robe (example 4) also completes this pattern. The image of the queen is also used for the bride in examples (11) and (31) (pearl necklaces) and example (9) (blowing the wind with a bunch of basil). One of the other essentials of this image is a palace-like house that is present in example (19) (clay and half-clay of gold).

Another native thing that has been reflected in these poems is the use of plants and animals in these poems, which in a way reflects the life of the people of this region and their connection with nature. (See Hosseini and Zarei Fard, 1400). The word flower (example 1, 8, 18), henna (example 5), bunch of basil (example 26), spring rain (example 28), river (example 21), kerza piaz (example 19) in these poems relate the life of the people of this region to natural factors. And it shows the environment well. A quantitative analysis of the data also shows the importance of wedding ceremonies in this language society and to some extent a representation of the patriarchal system. From the situational aspect, the ceremony itself has the highest frequency in these poems (54%). In terms of participants, the groom's family is at the top (62%). After that, the goal of the groom's appearance and the happiness of the groom's family is one of the most important goals. (about 50% of all cases). In order of discourse, the discourse of the wedding party is at the top (36%). Finally, the happy and admiring tone has the highest frequency. (about 74%). which shows the importance of praise and admiration in this linguistic community.

5. References

Ahmadpanāhi Semnāni, M. (1997). *Tarāneh va tarānehsorāi dar Iran*: The Investigation of Iran's national songs, Tehran: Soroush (Sedā Va Simā Publishing House)

Alimorādi, M. Najibi Fini, B. (2019). sentence types and components in selected vastunaks of Fasa city, *Culture and Folk Literature*, No. 32, pp. 227-258.

Azarmakān, H., Nowruzi, A., Dahrami, M. (2024). the reasons for including the theme of war in lyrical poems, *Journal of Lyrical Literature Researches*., Vol. 22, No. 42, pp. 5-24.

Blommaert, J. (2005). *Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press.

Gumperz, J. (1982). *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hosseini, H., Dashti, M. (2013). representation of gender stereotypes in the media, a study of Al-Ahmad's fiction literature, *Jahani Media*, No. 13, pp. 27-64.

Hosseini, Z., Zareifard, R. (2021). survey the linguistic images of Waraki dialect with the approach of bio-environmental linguistics, *Iran-Zemin Literature and Local Languages*. No. 34, pp. 15-47.

Hymes, D. (1968). *The ethnography of speaking*. In J Fishman (ed.), Readings: Moulton, pp.99-138.

Ibn Babouyeh, A.M. (1983). *Al-Khesal*, vol. 2, Qom: Jame Modaresin.

Jabareh Naseru, A., Kohnavard, P. (2018). survey of wedding poems and songs in Jahrom city, *Iran-Zemin Literature and Local Languages*, No. 26, pp. 26-1

Jafari (Qanwati), M. (2014). "Oral Literature*", Encyclopaedia of Iranian People's Culture*, Mousavi Bojnurdi, K. Volume 1, Tehran: Center for Islamic Encyclopaedia, 335-362.

Mahmoudi Bakhtiyāri, B., Afkhami, A., Tājābadi, F. (2011). reflection of patriarchal thought in Persian language: research in sociology of language, *women in culture and art*, No. 8, pp. 107-91.

Maleki, E. (2010), Investigation of representation of women in Laki and Lori folk songs, *Social Sciences Quarterly*, No. 49, 219-250.

Natel Khanlari, P. (1986*), Tarikh-e zaban-e Farsi*, Vol. 1, Tehran: Now Publishing.

Pishghadam, R., Firoozianpour Esfahani, A., Firoozianpour Esfahani, A. (2020). Introducing the Thanatophobic and Joy-Avoidant Register through an Investigation of the Discourse of "Death" in the Persian Language. *Cultural Communication Studies*, Vol. 21, No. 49, pp. 181–206.

Rampton, B. (2007). Neo-Hymesian linguistic ethnography in the United Kingdom. Journal of linguistics, Vol. 11, No. 5, pp 584-607.

Sarukhani, B. (2016). Folklore from method to meaning, *People's culture*, No. 10, pp. 9-15.

Saville-Troike, M. (2003). *The ethnography of communication: An introduction*. London, England: Blackwell.

Shahbazi, F. Ebadi, A. (2017). a look at vasunak and wedding songs of Hendijan region, *Iran Zemin Literature and Local Languages*, Vol. 8, No. 2, pp. 63-80.

Shevalieh, J. Gerbran, A. (2015). *Farhang-e namadha*, Vol. 2 and 4, Tehran: Jihoon Publications.

Silverstein, M. (2003). *Indexical order and the dialects of sociolinguistic life*. Language and communication, No. 23, 193-229.

Tajbakhsh, Gh. Ebrahimzadeh Asamin, H. (2023), a sociological look at the institution of the family in Indian and Iranian society, *Motāleāt shebhe ghareh*, Vol. 15, No. 45, pp. 61-74.

Torabi Nadushan, M.A. (2013). Linguistics and ethnography of communication. *Persian language and literature*. Vol. 47, No. 190, pp. 35-46.

Wortham, S. (2003). *Linguistic anthropology of education*: an introduction, in Westport, CT: praege Press, pp. 1-29.

Zolfaghari, H., Ahmadi, L. (2019). Typology of Iranian folk songs*, Adabpazhuhi*, No. 7 and 8, pp. 170-143.

پژوهشنامه ادب غنایی
شاپا چاپی: ۲۰۰۸-۵۷۳۷
شاپا الکترونیکی: ۲۵۳۸-۵۰۱۱
Homepage: https://jllr.usb.ac.ir

قوم‌نگاری ارتباطی سورسروده‌های کازرون فارس (مطالعهٔ موردی روستای وارک) براساس انگارهٔ هایمز

رها زارعی‌فرد[۱] | زهرا حسینی[۲]✉

۱. استادیار زبان‌شناسی، دانشگاه جهرم، جهرم، ایران. رایانامه: rahazareifard@ jahromu.ac .ir

۲. نویسنده مسئول، استادیار زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه جهرم، جهرم، ایران. رایانامه: z.hosseini@jahromu.ac.ir

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: مقالهٔ پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۲۳
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۷/۰۱
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۰۳
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۶/۰۱

واژه‌های کلیدی:
ادبیات شفاهی عامه، سورسروده‌ها، کازرون، مردم‌شناسی، هایمز

چکیده

سورسروده‌های عروسی یا واسونک‌ها، از شاخه‌های ادبیات شفاهی است که آداب‌ورسوم ازدواج را در شعر عامه بیان می‌کند و از این رهگذر، مسائل اجتماعی، فرهنگی و زبانی اقوام مختلف، نمایان می‌شود. در این پژوهش که به‌صورت میدانی و کتابخانه‌ای صورت گرفته، سعی شده است که با استفاده از انگارهٔ قوم‌نگاری Hymes (۱۹٦۸)، واسونک‌های روستای وارک از توابع شهرستان کازرون در استان فارس، مورد واکاوی قرار گیرد تا چگونگی بازنمود فرهنگ و رسوم این منطقه در این سورسروده‌ها، توسط قوم‌نگاری، مشخص و تبیین شود. برای این منظور، تعداد ۸٦ واسونک از طریق مکالمه و مصاحبه با ۱۰ گویشور بومی (٤۰ تا ۸۰ ساله) جمع‌آوری شد و آن‌ها براساس مبانی نظری پژوهش، از لحاظ عناصر موقعیت زمانی-مکانی، شرکت‌کنندگان، هدف، ترتیب گفتمان، لحن، ابزار گفتمان، قوانین گفتمان و نوع گفتمان، مورد بررسی قرار گرفت. در تبیین فرهنگی این واسونک‌ها، دو تصویر برجسته قابل‌مشاهده است. تصویر نخست، تصویر شاه و ملکه است که با داماد و عروس، همانند شاه و ملکه برخورد می‌شود. تصویر دوم، تصاویر حیوانات و گیاهان در این اشعار است و نشان از اهمیت مسائل زیست‌محیطی در این فرهنگ دارد که در این اشعار بازنمود پیدا کرده است. تحلیل کمّی داده‌ها نیز نمایانگر اهمیت مراسم عروسی در این جامعهٔ زبانی است و اغلب سورسروده‌ها نیز مربوط به خود مراسم عروسی است؛ گرچه پیش و پس از مراسم نیز از این سورسروده‌ها استفاده می‌شود. نکتهٔ حائز اهمیت دیگر، در تحلیل کمّی سورسروده‌های مرتبط به توصیف داماد و شادمانی خانوادهٔ داماد در مراسم است که می‌تواند تا حدودی بازماندهٔ نظام مردسالارانه در این جامعهٔ زبانی باشد.

استناد: زارعی‌فرد، رها؛ حسینی، زهرا. (۱٤۰٤). «قوم‌نگاری ارتباطی سورسروده‌های کازرون فارس (مطالعهٔ موردی روستای وارک) براساس انگارهٔ هایمز». *پژوهشنامهٔ ادب غنایی*، ۲۳(٤۵)، ۱۲۳-۱٤٤.

DOI: 10.22111/jllr.2024.47168.3255

CC BY NC

ناشر: دانشگاه سیستان و بلوچستان.

© زارعی‌فرد، رها؛ حسینی، زهرا.

۱- مقدمه

ادبیات شفاهی، بخش مهمی از میراث فرهنگی هر ملتی را تشکیل می‌دهد که گستره‌ای وسیع دارد. این سنّت ادبی، در فرهنگ ما بسیار دیرینه و غنی است و مسائل گوناگون اجتماعی، فرهنگی، قومی، زبانی و... را بازمی‌تاباند. با همهٔ دیرینگی و ریشه‌داربودن این نوعِ ادبی در فرهنگ ما، «بسیاری از فضلای متقدم، به ادبیات عامه روی خوش نشان نمی‌دادند و اساساً هنر عامیانه و زبان گفتاریِ آن‌ها را از مقولهٔ زبان فاسد می‌دانستند» (احمدپناهی سمنانی، ۱۳۷٦ : ۳۷). برخلاف آنکه برخی از ادیبان گذشتهٔ ما، ادبیات شفاهی را بی‌اعتبار می‌دانستند؛ آن همواره توانسته بر ادبیات تألیفی تأثیرگذار و با آن، در تعامل باشد. (ر.ک. جعفری، ۱۳۹۳: ۳۳۹).

از ویژگی‌های ادبیات شفاهی، آن است که در هر جامعه‌ای، «ارتباط مستقیمی با مراسم و آیین‌های اجتماعی دارد. اکثریت قابل‌توجهی از این مراسم و آیین‌ها، ادبیات خاص خود را دارند... آیین‌ها و مراسم گوناگونی را که در میان هر قوم و ملتی وجود دارد، فولکلور مراسمی می‌نامند و آن را به ۳ دستهٔ فولکلور موسمی یا تقویمی، فولکلور سوگ و فولکلور سور تقسیم می‌کنند» (همان: ۳٤٦-۳٤٥).

فولکلور، بستر مناسبی برای مطالعات فرهنگی، قومی، زبانی و... است. آداب‌ورسوم مربوط به ازدواج و بازتاب شادی آن در سورسروده‌ها، از بخش‌های مهم ادبیات شفاهی است. «خانواده، اولین، مهم‌ترین و پربرکت‌ترین نهاد اجتماعی در تاریخ فرهنگ و تمدن انسانی است» (تاج‌بخش و ابراهیم‌زاده، ۱٤۰۲: ٦۱)؛ از این رو تشکیل چنین نهادی در فرهنگ عامه، بسیار خوش‌یُمن است که بسته به فرهنگ‌های مختلف، آداب‌ورسومی خاص داشته و دارد. خواندن ترانه‌های عروسی که از شعبه‌های ادبیات عامه است، از دیرباز تاکنون در جشن ازدواج وجود داشته است و مانند دیگر زمینه‌های ادبیات شفاهی، در بازنمایی فرهنگ و آداب‌ورسوم نواحی مختلف، مهم است و مطالعهٔ آن‌ها ما را با فرهنگ بومی این مناطق و دادوستدهای فرهنگی آن آشناتر می‌کند.

روستای وارک از توابع شهرستان کازرون استان فارس، دارای فرهنگ و آداب‌ورسومی است که از زوایای مختلف می‌توان آن را مطالعه کرد؛ ازجملهٔ این آداب‌ورسوم، مراسم ازدواج است که نمایانگر تعاملات فرهنگی و هنجارهای اجتماعی حاکم بر جامعهٔ روستای وارک است.

در فرهنگ عامهٔ این روستا، ترانه‌های عروسی خوانده می‌شده است که البته به‌دلیل تغییر سبک زندگی مردم، در معرض نابودی قرار دارند؛ از این رو حفظ این بخش از فرهنگ عامه که در جای خود، کمک به حفظ نوعی خرده‌فرهنگ است، ضروری می‌نماید.

در روستای وارک، به دو گویش عمده صحبت می‌شود. یکی، گویش لری است که افراد مهاجر به این روستا با آن صحبت می‌کنند و دیگری، گویش ساکنان اصلی این روستاست که به گویش وارکی معروف است. براساس کتاب «تاریخ زبان فارسی»، این گویش، جزو گویش‌های جنوب غربی معرفی شده است. خانلری در این باره بیان کرده است که در برخی از روستاهای استان فارس، گویش‌هایی وجود دارد که با اینکه کتابت نداشته‌اند و مقام زبان دری نیافته‌اند، همچنان برجا مانده‌اند. او این گویش‌ها را براساس نام روستاها نام‌گذاری کرده است: روستاهایی همچون شمغون، پاپون، ماسرم، بورینگون و برخی دهکده‌های دیگر (ر.ک. خانلری، ۱۳٦۵: ۳۰۱-۳۰۰). روستای وارک، نزدیک روستای بورینگون -یا به تعبیر امروزی آن، بورنجان- است و گویش آن، شباهت بسیاری به این گویش، از لحاظ واژگانی و نحوی دارد.

نکتهٔ قابل‌توجه، آن است که این اشعار، به گویش اصلی این ناحیه نیست و تقریباً بیشتر آن به گویش زبان معیار است که این خود نشان از تأثیرپذیری فرهنگ‌ها از یکدیگر و مشابه‌بودن مراسم ازدواج در نواحی مختلف دارد.

این پژوهش با استفاده از انگارهٔ تحلیلی قوم‌نگاری ارتباط، انجام گرفته است. قوم‌نگاری زبانی، زیرمجموعهٔ قوم‌نگاری ارتباط است که یک موضع معرفت‌شناختی همسو با رویکردهای ساختارگرایان اجتماعی و پساساختارگرایان اتخاذ می‌کند (Rampton, 2007)؛ اما در عین حال، آن به‌طور گسترده‌ای از مطالعات مردم‌شناسی زبان کمک می‌گیرد (Silverstein, 2003; Wortham, 2003; Hymes, 1968).

۱-۱- بیان مسئله و سؤالات تحقیق

از آنجا که اشعار عروسی، مانند دیگر زمینه‌های ادبیات عامه، در نشان‌دادن فرهنگ و آداب‌ورسوم جوامع سنّتی مؤثر است، در این پژوهش برآنیم تا با تحلیل ترانه‌های عروسی مربوط به روستای وارک، درپی پاسخ به پرسش‌های زیر باشیم:

۱- چه آداب‌ورسومی مربوط به جامعهٔ سنّتی روستای وارک، براساس انگارهٔ هایمز در زبان، بازنمود می‌شود؟

۲- این اشعار، توسط انگارهٔ هایمز، چگونه تبیین فرهنگی و بومی می‌شود؟

۱-۲- اهداف و ضرورت تحقیق

از آنجا که سبک زندگی در دنیای معاصر به سرعت در حال تغییر است، حفظ ادبیات شفاهی خرده‌فرهنگ‌ها، بسیار ضروری است؛ از این رو هدف از این پژوهش، آن است که با استفاده از رویکرد قوم‌نگاری هایمز، سورسروده‌های روستای وارک، واکاوی و تحلیل شود تا ضمن حفظ این بخش از فرهنگ عامهٔ روستای وارک، زوایای پنهان فرهنگی و اجتماعی حاکم بر این جامعهٔ زبانی نیز روشن شود.

۱-۳- روش تفصیلی تحقیق

این پژوهش به روش میدانی و کتابخانه‌ای صورت گرفته است. ابتدا واسونک‌های محلی روستای وارک، از طریق مشاهدهٔ مستقیم یکی از نگارندگان در بافت اجتماعی موجود و همچنین مکالمه و مصاحبه با ۱۰ گویشور بومی (حدود ٤٠ تا ٨٠ ساله) جمع‌آوری شد. نام گویشورانی که با آن‌ها مصاحبه شد، عبارت است از: بی‌بی‌جان میرشکاری (۸۸ ساله)، بی‌بی‌گل دهدشتی (۱۳۷۵)، شهنار حسینی (۷۲ ساله)، آفتاب میرشکاری (٦٢ ساله)، مهیا حسینی (۵۸ ساله)، مهناز محمدی (٥٤ ساله)، گلزر فیروززاده (۵۷ ساله)، نرگس حسینی (٤٥ ساله)، عطری طاهری (٤٩ ساله)، روشن طاهری (۵۱ ساله).

تعداد واسونک‌ها، ٨٦ واسونک بود که ٢٦ مورد آن، آوانویسی شد. از آنجا که بیشتر این واسونک‌ها، نزدیک به زبان معیار و قابل‌فهم بود، نیاز به معنی‌برگردانی آن نبود؛ اما مواردی که با زبان معیار فاصله داشت، توضیح داده شده است. این واسونک‌ها پس از آن، با استفاده از رویکرد قوم‌نگاری هایمز (١٩٦٨) و منابع کتابخانه‌ای، مورد واکاوی و تحلیل قرار گرفت.

۱-٤- پیشینهٔ تحقیق

دربارهٔ گونه‌های ادبیات شفاهی، تحقیقات متعددی صورت گرفته است که می‌توان در حوزهٔ شعر عامه، آثار زیر را برشمرد:

«ترانه‌های ملی ایران» (١٣٦٤)، «ترانه و ترانه‌سرایی در ایران» (١٣٧٦)، «ترانه‌های دختران حوا» (١٣٨٠) و «تاریخ در ترانه» (١٣٨٤) از محمد احمدپناهی سمنانی؛ «زنان و سروده‌هایشان در گسترهٔ فرهنگ مردم ایران» (١٣٧١) و «ترانه‌های محلی فارس» (١٣٧١) نگاشتهٔ صادق همایونی؛ «تحلیل وزن شعر عامیانهٔ فارسی» (١٣٨٢) اثر امید طبیب‌زاده که او در آن به رده‌بندی اوزان اشعار عامه پرداخته است؛ «اشعار عامیانهٔ فارسی در عصر قاجار» اثر والنتین ژوکوفسکی (١٣٨٢).

همچنین در «دانشنامهٔ فرهنگ مردم ایران»، ذیل مدخل «ادبیات شفاهی»، محمد جعفری (قنواتی) دربارهٔ ویژگی‌های ادبیات شفاهی و گونه‌های متنوع آن و ازجمله شعر عامه، به تفصیل سخن گفته است.

در زمینهٔ واسونک‌ها نیز مطالعات فراوانی صورت گرفته است که برخی از آن‌ها به شرح زیر است:

– عباسی (۱۳۹۸) در مقالهٔ «طرح‌وارهٔ کنش مقدم در سورسروده‌های عروسی (براساس سورسورده‌های لارستان فارس)»، به این نتیجه دست یافته است که سورسروده‌ها همچون ادب روایی عام، دربردارندهٔ نیایش‌ها و ستایش‌های ایزدان و ایزدبانوان با دو جهت حماسی و غنایی است و فارغ از هر نوع دلهره از تغییر آیین و اندیشه و نگرش رسمی جامعه با مقاومت، ذهن جمع را بازتاب داده است.

جباره ناصرو و کوهنورد (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی اشعار و ترانه‌های عروسی در شهرستان جهرم»، بیان کرده‌اند که اشعار عروسی در شهرستان جهرم، به دو بخش عمده قابل‌تقسیم است: اشعاری در توصیف عروس و داماد و نیز اشعاری که بیانگر رسوم و آداب و عادت‌های مردم این شهر است که بخش‌های گوناگونی دارد؛ مانند حنابندان، جهیزیه‌بردن، حمام‌کردن و خلعت‌پوشیدن داماد، مراسم خداحافظی عروس و آماده‌کردن اتاق عروس و داماد.

جمالیان‌زاده (۱۳۹۵) در مقالهٔ «بررسی ترانه‌های سرور در استان کهگیلویه و بویراحمد»، به تحلیل گونه‌های مختلف عروسی چون شیرداماد، حنابندان، هی بادا بادا، سکینه شهباز، ماشالله ماشالله و هژدله داینی پرداخته است.

شهبازی و عبادی (۱۳۹۷) در مقالهٔ «نگاهی به واسونک‌ها و ترانه‌های عروسی منطقهٔ هندیجان»، پنج ترانهٔ محلی شهرستان هندیجان را بررسی و تحلیل کرده‌اند. این ترانه‌ها و واسونک‌ها دربردارندهٔ شور و شوق و هیجان نزدیکان و بستگان عروس و داماد است.

علیمرادی و نجیبی فینی (۱۳۹۹) در مقالهٔ «نوع و اجزای جمله در واستونک‌های منتخب شهرستان فسا» به بررسی اجزای جمله پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که بسامد جمله‌های ساده، از مرکّب بیشتر است و در بیشتر جمله‌های مرکّب، حروف هم‌پایه یا وابستهٔ آن، به‌دلیل آهنگ شعر، حذف شده است و دیگر اینکه جمله‌های سه‌جزئی و چهارجزئی، بیشترین و کمترین بسامد را در این‌گونه اشعار داشته‌اند.

از آنجا که دربارهٔ واسونک‌های استان فارس، مطالعات اندکی صورت گرفته است و به‌خصوص روستاها نادیده گرفته شده است، در این پژوهش به قوم‌نگاری واسونک‌های روستای وارک پرداخته می‌شود.

۱-۵- مبانی نظری پژوهش

قوم‌نگاری ارتباط، کاربرد زبان را در بافت اجتماعی–فرهنگی آن می‌کاود. قوم‌نگاری ارتباط درواقع نحوهٔ ارتباط مردم در گروه یا جامعهٔ ویژه را با همدیگر و نحوهٔ اثرگذاری روابط اجتماعی ظریف بین انسان‌ها را در نوع زبانِ مورد کاربرد، بررسی می‌کند. بدین ترتیب، قوم‌نگاری ارتباط، بر این ایده استوار است که معانی گفته‌ها با توجه به بُعد اجتماعی و فرهنگی جامعهٔ زبانی و در رابطه با رخدادهای ارتباطی روشن می‌شوند و این معانی، بسیار فراتر از معانی کلمات و جملات صرف است که معمولاً مورد کاربرد سخنگویان جامعهٔ زبانی ویژه قرار می‌گیرند (ن.ک ترابی ندوشن، ۱۳۸۳). رویکرد قوم‌نگاشتی، رویکردی است که تحلیل پدیده‌های کوچک را مبنایی برای تحلیل پدیده‌های بزرگ می‌داند و در آن، «هریک از این دو سطح را فقط می‌توان برمبنای سطح دیگر درک کرد» (Blommaert, 2005: 16). پس تحلیل قوم‌نگارانهٔ زبان‌شناختی، می‌کوشد تا جزئیات دقیق کنش‌های محلی را با تعاملات موجود در یک جهان اجتماعی بزرگ‌تر ترکیب کند.

یکی از معروف‌ترین رویکردهای تحلیلی قوم‌نگاری، انگارهٔ پیشنهادشدهٔ هایمز (۱۹٦۸) است. این انگاره را Saville-Troike (۲۰۰۳) در پژوهش‌های بعدی تکمیل کرد که از آن زمان، مبنای بسیاری از پژوهش‌های قوم‌نگاری قرار گرفت؛ اما چون مبنای نظریه، متعلق به هایمز است، هنوز هم رویکرد خود هایمز در پژوهش‌های قوم‌نگاری و زباهنگ، مبنای تحلیل قرار می‌گیرد. هایمز (۱۹٦۸) عوامل مؤثر بر روابط میان افراد را با عنوان SPEAKING در هشت دستهٔ کلی به قرار زیر برمی‌شمارد:

موقعیت زمانی-مکانی (Setting and scene): براساس زمان و بافتی که گفتمان در آن شکل می‌گیرد، به دو دستهٔ کلی *عمومی/رسمی* و *خصوصی/غیررسمی* دسته‌بندی می‌شود.

شرکت‌کنندگان (Participants): دومین عامل اطلاعاتی در رابطه با سن، ملیت، جنسیت و روابط حاکم میان شرکت‌کنندگان در یک گفتمان است که اطلاعات مرتبط با روابط قدرت و فاصلهٔ میان شرکت‌کنندگان را به تصویر می‌کشد.

هدف (End): در شرایط مختلف گفتمانی، هدف، تغییر می‌کند و به هدف خاص پنهان در بیان یک عبارت اشاره دارد.

ترتیب گفتمان (Act sequence): این عامل با در نظر داشتن این نکته که هر عمل یکی از شرکت‌کنندگان در گفتمان، زمینه را برای عمل شرکت‌کنندهٔ دیگر فراهم می‌آورد، بیانگر اطلاعاتی در ارتباط با ترتیب عملکرد شرکت‌کنندگان است (پیش‌قدم و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۸٦).

لحن (Key): لحن، اطلاعاتی در ارتباط با لحن شرکت‌کنندگان در موقعیت‌های گفتمانی مختلف را دربر می‌گیرد و با تغییر سایر عوامل، ممکن است دچار تغییر شود.

ابزار گفتمان (Instrumentalities): عامل ابزار گفتمان، به شیوهٔ انتقال گفتمان اشاره دارد و می‌تواند به‌صورت‌های گفتاری یا نوشتاری باشد.

قوانین گفتمان (Norms): قوانین گفتمان، بیانگر نظام اعتقادی جامعه است و دربردارندهٔ رفتارها و مشخصه‌های خاصی است که می‌تواند به یک گفتمان نسبت داد.

نوع گفتمان (Genre): انواع مختلف کنش‌های گفتاری، موقعیت‌ها و ساختارهای گفتاری که چارچوب یک گفتمان را شکل می‌دهد، دربر می‌گیرد و شامل انواع گوناگونی ازجمله شعر، داستان، افسانه، مکالمه، دعا، لطیفه، نامه، ضرب‌المثل و... است.

چنانکه از تعاریف بالا برمی‌آید، در سرواژهٔ SPEAKING، هرکدام از حروف، نشان‌دهندهٔ یکی از عناصر اصلی و ضروری در توصیف درهم‌تنیدگی زندگی اجتماعی و رویدادهای زبان است. از آنجا که ادبیات شفاهی، ارتباط مستقیمی با بافتار اجتماعی و فرهنگی اقوام مختلف دارد، در قالب چنین رویکردی، به‌خوبی می‌توان سورسروده‌ها را تبیین کرده و مسائل اجتماعی و فرهنگی اقوام گوناگون را از آن استخراج کرد؛ از این رو در ادامه براساس این انگاره، سورسروده‌های روستای وارک، تحلیل و واکاوی می‌شود.

۲- تجزیه‌وتحلیل داده‌ها

همان‌طور که شرح داده شد، واسونک‌های محلی، به‌صورت شفاهی از نسلی به نسل دیگر، منتقل و حفظ شده است و در مراسم شادی و عروسی، همچنان جایگاه خود را حفظ کرده است. در این بخش با استفاده از رویکرد قوم‌نگاری هایمز (۱۹٦۸)، این واسونک‌ها بررسی خواهد شد.

۲-۱- موقعیت زمانی-مکانی

موقعیت زمانی و مکانی این واسونک‌ها با توجه به مراحل ازدواج، با یکدیگر متفاوت است. این موقعیت‌ها به شرح زیر است:

۲-۱-۱- موقعیت زمانی پیش از ازدواج

این موقعیت، در واسونک‌ها روایت می‌شود؛ مانند نمونهٔ زیر:

نمونهٔ ۱

دُی مو میخام دُی مو میخام دختر همسادمون/ پیش پایش گل بریزم تا بیایه خونمون

Doy mo mikhām doy mo mikhām dokhtare hamsādamun/ pishe pāyesh gol berizom tā biyaye khunamun

برگردان: مادر، من دختر همسایه‌مان را برای ازدواج می‌خواهم. برای آمدنش، گل جلو پایش خواهم ریخت.

با توجه به موقعیت جوامع سنّتی، ازدواج‌ها، درون‌خانوادگی یا براساس آشنایی قبلی صورت می‌گرفت.

۲-۱-۲- موقعیت زمانی پیش از مراسم

موقعیت زمانی پیش از مراسم ازدواج، شامل آماده‌کردن لباس عروس، لباس داماد، حمام‌کردن داماد، وسایل پذیرایی و... می‌شود.

نمونهٔ ۲

روز چارشمبه مبارک چار خیاط اومد نشست/ پنش تا پنجَش نقره گیرم رخت دوماد بقچه بست

Ruz-e charshambe mobārak chār khayyāt umad neshast/ pansh tā panjash noqre girom rakht-e dumād boqcha bast

علی‌رغم اینکه در این واسونک، از مبارکی روز چهارشنبه صحبت شده است، در باوری عامیانه که خود، ریشه در باورهای مذهبی دارد، روز چهارشنبه، روز شومی دانسته شده است. در کتاب «الخصال»، شیخ صدوق از حضرت امیرالمؤمنین روایت می‌کند که روز چهارشنبه، روز نحس مستمرّ است و در این روز، جهنم آفریده شد (ر.ک ابن بابویه، ۱۳٦۲: ۳۸۸-۳۸۷). در باور عامهٔ روستای وارک، همچنین مردم، روز چهارشنبه را بدیُمن می‌دانند؛ به‌گونه‌ای که حتی در مراسم عزا هم روز چهارشنبه را برای دلجویی از خانوادهٔ متوفی انتخاب نمی‌کنند و آن را شگون نمی‌دانند. احتمال دارد که صفت مبارک‌بودن به جهت تفأل یا به عبارتی فال نیک زدن، به روز چهارشنبه داده شده باشد تا به‌گونه‌ای، بدیُمنی آن خنثی شود.

نمونهٔ ۳

اینجا تا حسین‌آباد کرزهٔ پیازه/ رخت‌خو شازه دوماد دختِی شیرازه

Injā tā hoseināābād korzey piyāze/ rakhtekhow shazze dumād dokhtey shiraze

برگردان: از اینجا تا حسین‌آباد، کرت‌های پیاز است. رختخواب داماد در شیراز دوخته شده است.

اگرچه واسونک‌ها همچون دیگر ترانه‌ها، بازتاب فرهنگ جوامع سنّتی است، اشعاری همچون شعر بالا که بیانگر نوعی تفاخر به لوازم عروس یا داماد است، نمی‌تواند فرهنگ مربوط به جامعهٔ خاصی را نشان دهد؛ اما می‌تواند نشان‌دهندهٔ تضاد طبقاتی باشد که گاه در این جوامع دیده می‌شده است.

نمونهٔ ٤:

شیره دوماد شیره دوماد اینقدر آبی نپوش/ رخت آبیت درار و خلعت شاهی بپوش

Shira dumād shira dumād inqadar ābi napush/ rakht-e ābita darār o khalat-e shāhi bepush

در شعر بالا، پوشیدن رنگ آبی برای داماد، منع شده است و این خود از باوری عامیانه حکایت می‌کند که براساس آن، رنگ آبی برای عروسی، خوش‌یُمن نیست. با وجود اینکه آبی، سابقهٔ درخشانی در فرهنگ‌های گوناگون داشته است و غالباً معنی تعالی از آن دریافت می‌شود، «زبان عامیانه که درنهایت زبانی زمینی است، به تعالی باور ندارد و به همین دلیل، جایی که همگان آن را یک تغییر یا شروع جدید می‌بینند، این زبان، آن را کمبود، زیان، قطع و اختگی می‌داند. آبی نیز در زبان عامیانه مفهومی منفی می‌یابد» (شوالیه، ۱۳۸۵، ج ۱: ٤۸).

۲-۱-۳- موقعیت حنابندان

این موقعیت، معمولاً یک شب پیش از مراسم عروسی برگزار می‌شود.

نمونهٔ ۵

عروسک دستَ حنا پاتَ حنا نه وقت نازه/ ار بخُی ناز بکنی ناز بکنی شوت درازه

Arusak dasta henā pāta henā na veqt-e nāze/ ar bokhoy nāz bokoni nāz bokoni showet derāze

در مراسم عروسی زمان گذشته، حنا بستن دست و پای عروس و داماد، از الزامات مراسم عروسی بود. نازکردن عروس، از ویژگی‌های زنانه‌ای است که به او نسبت می‌دهند. با به کار رفتن کاف تحبیب در کلمهٔ «عروسک»، به مخاطب القا می‌شود که نازکردن، بسیار درخور عروس است؛ اما برای اجرای مراسم حنابندان، گویندگان از عروس می‌خواهند که نازکردنش را موقتاً کنار بگذارد.

۲-۱-٤- موقعیت مراسم عروسی

این موقعیت، در فرهنگ این منطقه، با مراسمی ازجمله تیراندازی، پذیرایی، پایکوبی و... همراه است. «جنگ و جنگاوری، از بن‌مایه‌های اصلی عاشقانه‌های فارسی است» (آذرمکان و همکاران، ۱٤۰۳: ۱۵). در ترانه‌های مربوط به عروسی نیز برخی از عناصر این بن‌مایه دیده می‌شود. تیراندازبودن داماد، قدرت مردانهٔ او را شدت می‌بخشد.

نمونهٔ ٦

ایشوم اومَ سر تنگ و قاصد اومَ سی تفنگ/ تا بفرما شیره دوماد کس نکه تیر و تفنگ

Eyshum uma sar-e tang-o qāsed uma si tofang/ tā befarmā shira dumād kas nake tiro tofang

برگردان: عشایر، سر تنگه رسیده است و قاصد برای تفنگ آمده است. قبل از آقای داماد، کسی تیراندازی نکرد تا او به تیراندازی اقدام کند.

گرچه گویندگان این اشعار، غالباً زنان هستند، آن‌ها به‌خوبی در ارتباط با داماد، از کلیشه‌های جنسیتی مردان استفاده می‌کنند. شیربودن داماد، نشان از قدرت مردانهٔ او دارد و تیراندازبودنش نیز این ویژگی قدرت و مهارت را تشدید می‌کند.

۲-۱-۵- موقعیت حجله و شب زفاف

نمونهٔ ۷

حجله بسم حجله بسم حجلهٔ سی و سه رنگ/ دور حجلهٔ شازه دوماد خوابیده شیر و پلنگ

Hejla bassom hejle bassom hejley-e siuo se rang/ dowr-e hejley shāze dumād khābide shir-o pelang

در شعر بالا، لقب شازده (شاهزاده) برای داماد، هم نشان شأن داماد و هم نشان قدرت اوست و این مفهوم با کلمات شیر و پلنگ که مظهر قدرت هستند، شدت می‌یابد. «شیر مقتدر، سلطان، نمادی خورشیدی و به غایت درخشان... این همه، از او نماد پدر، معلم یا شاهی را می‌سازد که از شدت قدرت می‌درخشد» (شوالیه، ۱۳۸۵، ج ٤: ۱۱۱). «پلنگ، نماد غرور... و در عین حال مهارت و قدرت است» (همان، ج ۲: ۲۳۷).

نماد شیر و پلنگ که مظهر قدرت و شاهی است، در فرهنگ‌های محلی دیگر نیز به کار رفته است. در اشعار عروسی منطقهٔ هندیجان، چنین آمده است: بقچه بازکن بقچه بازکن تا ببینم همه رنگ/ پشت حیلی آقا دوما خوسیده شیر و پلنگ (شهبازی و عبادی، ۱۳۹۷: ۷۱).

نمونهٔ ۸

خانمَروس روی تخت و شازه دوماد پای تخت/ زنده باشین هردوتاتون گل بچینم از درخت

Khānomarus ruy-e takht-o shaze dumād pāy-e takht/ zende bāshin hardutātun gol bechinom az derakht

در واسونک بالا، عروس و داماد، هردو بسیار تکریم شده‌اند؛ به‌گونه‌ای که داماد، شاهزاده‌ای انگاشته شده است که عروس، مانند ملکه‌ای درخور اوست. چنین مضامینی، طرح‌وارهٔ ملکه و شاه را به ذهن متبادر می‌کند. از طرف دیگر، این مفاهیم در این واسونک و در سایر جاهای ایران، می‌تواند بیشتر منعکس‌کنندهٔ رؤیاها و آرزوهای زنان در تقابل با واقعیات بیرونی باشد یا اینکه خواستهٔ زنان از مردان‌شان، حداقل برای اوایل ازدواج، این است که با او، رفتاری پر از مهر و احترام داشته باشد.

۲-۱-٦- موقعیت بعد از مراسم ازدواج

نمونهٔ ۹

شازه دوماد با زنش میره خونِی مادرزنش/ دسّهٔ ریحون تو دسش میزنه باد به زنش

Shāze dumād bā zanesh mire khuney mādarzanesh/ dasseye reyhun tu dassesh mizane bād be zanesh

ازجملهٔ رسوم بعد از ازدواج، میهمانی خانوادهٔ داماد بود که به میزبانی خانوادهٔ عروس صورت می‌گرفت. به این میهمانی که حدوداً یک هفته بعد از ازدواج صورت می‌گرفت، اصطلاحاً «پاگشا کردن» می‌گفتند. این رسم به موازات باوری عامیانه شکل گرفته بود که عروس، پس از ازدواج، مجاز نبود که از خانهٔ شوهر خود بیرون رود؛ مگر اینکه رسماً با چنین مهمانی‌ای اجازهٔ رفت‌وآمد می‌یافت.

جدول ۱- درصد فراوانی موقعیت زمانی-مکانی سورسروده‌ها

موقعیت زمانی-مکانی	تعداد	درصد تقریبی
موقعیت زمانی پیش از ازدواج	۲	۲/۳
موقعیت زمانی پیش از مراسم	۱٥	۱۷/٤
موقعیت حنابندان	٦	٦/۹
موقعیت مراسم عروسی	٤۷	٥٤
موقعیت حجله و شب زفاف	۱۳	۱٥/۱
موقعیت بعد از مراسم ازدواج	۳	۳/٤
جمع	۸٦	۱۰۰

همان‌طور که در جدول ۱ ملاحظه می‌شود، بیشترین فراوانی، متعلق به موقعیت مراسم عروسی است که نشان‌دهندهٔ اهمیت خود مراسم در این فرهنگ و درکل فرهنگ ایرانی است و کمترین فراوانی نیز مربوط به موقعیت زمانی پیش از ازدواج است.

۲-۲- شرکت‌کنندگان

در بافتی که واسونک‌ها خوانده می‌شوند، گویندگان، شامل مادر و خواهر داماد، مادر و خواهر عروس و نزدیکان آن‌ها هستند. «ترانه‌های زنان در تقابل با ترانه‌های مردان یا کودکان نیست؛ بلکه بنا به اهمیتی که زنان در تولید این ترانه‌ها دارند، موضوعیت می‌یابد. از مسائل عمدهٔ زنان که در ترانه‌ها به آن پرداخته می‌شود، ازدواج است. انتخاب همسری مناسب و ترجیحاً همسری

که غنی باشد، توجه به شغل و سواد همسر، تهیهٔ جهیزیه، برپایی مراسم مختلف عروسی، اختلاف سن عروس و داماد، مراسم خواستگاری، توقعات زن از مرد...» (ذوالفقاری و احمدی، ۱۳۹۹: ۱٦۱).

نمونهٔ ۱۰

سرتَه شُشتم گیستَه بافتم دادمت دس خدا/ تو که میری در غریبی چن کنی صد یاد ما

Sarta shoshtom gista bāftom dādomet dasse khodā/ to ke miri dar qaribi chan koni sad yāde mā

برگردان: سرت را شستم، گیسویت را بافتم و تو را به دست خدا سپردم. تو که در غریبی می‌روی، چه بسیار یاد ما خواهی کرد.

بافت شعر بالا نشان می‌دهد که شعر، از طرف خانوادهٔ عروس خوانده می‌شود و عبارات و کلمات «دست خدا سپردن»، «رفتن»، «غربت» و «یادکردن»، به‌خوبی بار معنایی دلتنگی عروس و خانواده‌اش را نشان می‌دهد.

جدول ۲- درصد فراوانی مشارکان سورسروده‌ها

مشارکان	تعداد	درصد
مادر، خواهر و نزدیکان داماد	٥٤	٦۲
مادر، خواهر و نزدیکان عروس	۳۲	۳۷/۲
جمع	۸٦	۱۰۰

اغلب سورسروده‌ها (٦۲ درصد)، موارد مربوط به خانوادهٔ داماد است که معمولاً مسئولیت برگزاری مراسم عروسی نیز بر عهدهٔ ایشان است.

۲-۳- هدف

بررسی داده‌ها نشان می‌دهد که واسونک‌ها می‌توانند اهداف زیر را دنبال کنند:

۲-۳-۱- توصیف ظاهر و صفات عروس

صفاتی که در واسونک‌های وارکی می‌آید، غالباً صفات ظاهری هستند؛ مانند زیبایی عروس، آرایش عروس، لباس عروس و... . به‌ندرت صفات دیگری مانند خوش‌قدم‌بودن یا کمالات دیگر عروس در این ترانه‌ها یافت می‌شود. این تمایز را می‌توان با توجه به رویکرد تفاوت در مطالعات جنسیتی توجیه کرد. رویکرد تفاوت برای بررسی الگوهای زبانی از مطالعات زبان‌شناسی اجتماعی گامپرز (Gumperz) (۱۹۸۲) دربارهٔ سوءبرداشت‌های بین‌فرهنگی نشئت گرفت. سپس توسط دبورا تنن (Debora Tannen) توسعه یافت. همان‌طور که کودکان رشد می‌کنند، دخترها و پسرها در خرده‌فرهنگ‌های متفاوت با ساختارهای اجتماعی متفاوتی وقت‌گذرانی می‌کنند و در فرهنگ‌های جنسیتی خودشان بزرگ می‌شوند. کودکان، قوانین تعامل دوستانه را از دوستان‌شان می‌آموزند؛ بنابراین انگارهٔ تفاوت، وابسته به احتساب دو فرهنگ برای اجتماعی‌شدن زن و مرد است؛ اما خود این رویکرد نیز اشکالاتی دارد که متأسفانه کلیشه‌های جنسیتی را پررنگ‌تر می‌کند. این کلیشه‌ها هنوز هم در جوامع سنّتی ایران، مانند روستای وارک، پررنگ است.

نمونهٔ ۱۱

کوچه پیچه بله عروس کوچیکه بله/ دس به زلفاش نزنید مرواری پیچه بله

Kuche piche bale arus kuchike bale/ das be zolfāsh nazanid morvāripiche bale

در ترانه‌هایی از این دست که دارای کلیشه‌های جنسیتی است، ساختار جامعه را می‌توان دریافت. «براساس کلیشه‌های جنسیتی، زنان و مردان در جامعه، دارای ویژگی‌های خاص، رفتار خاص و حالات روانی هستند و قابلیت انجام وظایف و کارهایی را دارند که به‌صورت معمول با یکدیگر متفاوت‌اند» (حسینی و دشتی، ۱۳۹۱: ۲۸). از بین کلیشه‌های جنسیتی، در این ترانه‌ها، بیشتر به جذاب‌بودن و دلربایی عروس اشاره می‌شود؛ زیبایی و کم سن و سال بودن، از جذابیت‌های یک عروس است.

۲-۳-۲- توصیف ظاهر و صفات داماد

در بین معیارهای جمال‌شناسانهٔ مربوط به داماد، رنگین‌بودن موی داماد و بورشدن آن به‌واسطهٔ حنا، بسیار اهمیت داشته است و این ویژگی، بارها مورد توصیف و تحسین خوانندگان این اشعار قرار می‌گرفته است.

نمونهٔ ۱۲

زلف سرخ شازه دوماد رِخته روی صورتش/ خوش به حال خانمَروس که شده هم‌صحبتش

Zolf-e sorkh-e shaze dumād rekhte ruye suratesh/ khosh be hāl-e khānomarus ke shode ham sohbatesh

بقیهٔ صفات داماد ازجمله ثروت، شجاعت، ابهت و... نیز در واسونک‌ها قابل‌مشاهده است. نکتهٔ قابل‌تأمل، آن است که اگرچه ترانه‌ها سرودهٔ زنان است، آن‌گاه که زنان، از طرف خانوادهٔ داماد شعر می‌خوانند، کلیشه‌های جنسیتی مردانه را به کار می‌گیرند؛ برای همین در شعر بالا، این عروس است که باید از هم‌صحبتی با داماد شاد شود. «از بروزهای طبقاتی، داشتن نگاهی جنسیتی در حیطهٔ زبان است؛ زیرا هر طبقه برای بازتولید خود، از همهٔ عناصر فرهنگی خود استفاده می‌کند. نظام طبقاتی مردسالار، زبانی مردسالار نیز خواهد داشت» (ملکی، ۱۳۸۹: ۲۲۵).

۲-۳-۳- ذکر مخارج مراسم عروسی

این واسونک‌ها اغلب از طرف خانوادهٔ داماد خوانده می‌شود و همچنان که مرسوم است، از مخارج زیاد مراسم نیز یاد می‌کنند. شاید به نحوی با ذکر مخارج، قصد تکریم عروس و تفاخر به داماد را دارند.

نمونهٔ ۱۳

انگشتر دسّت کنم سرمه چشای مسِّت کنم/ اجازهٔ بابات بگیرم میلیون خرجت کنم

Angoshtar dasset konom sorme chashoy masset konom/ ejāzey bābāt begirom melyun kharjet konom

نمونهٔ ۱٤

گل گرونه ای دوماد گلدون گرونه ای دوماد/ قدر نومزادت بدون که زن گرونه ای دوماد

Gol gerune ey dumād goldun gerun-e ey dumād/ qadre numzādet bedun ke zan gerune ey dumād

شعر بالا در ترانه‌های مربوط به فسا نیز دقیقاً به همین شکل مطرح شده است (ر.ک علیمرادی، نجیبی فینی، ۱۳۹۹: ۲٤۲). «در شهرهای مختلف استان فارس، ترانه‌های مخصوص عروسی و مراسم شادی، شباهت زیادی با یکدیگر دارند. این شباهت‌ها بیش از همه در محتوا و مضمون دیده می‌شود. در سراسر این استان، گاه بیتی از تک‌بیت‌ها در شهرهای مختلف، کاملاً یکسان شنیده می‌شود. درواقع به تناسب وجود شباهت در آداب‌ورسوم این شهرستان‌ها، اشعار نیز اشتراکات فراوانی با هم دارند» (جباره و کوهنورد، ۱۳۹۸: ۲۱). در این نمونه‌ها، وظایف تأمین مخارج زن که از لحاظ اجتماعی، برای مرد نهادینه شده است –و به‌ویژه در گذشته، هنجار اجتماعی بوده– بازنمود شده است. «فولکلور، در ژانرهای جامعه‌شناختی، انسان‌شناختی و ادبی کاربرد دارد... بهتر است که گفته شود این پدیده، پدیده‌ای اجتماعی است. اجتماعی‌بودن، نکتهٔ بسیار

مهمی برای فولکلور است؛ زیرا از متن جامعه برمی‌آید و وارد جامعه نیز می‌شود. هم بر جامعه اثر می‌گذارد و هم تحت‌تأثیر آن است» (ساروخانی، ۱۳۸٦: ۱۰).

۲-۳-٤- نشان‌دادن شادی مادر و خواهر داماد و دعوت مهمانان به شادی

هرچند در واسونک‌ها، زوایای بسیاری از فرهنگ عامه بازنمود می‌شود، از مهم‌ترین کارکردهای آن در مراسم عروسی، شادی‌بخشیدن به محفل عروسی است.

نمونهٔ ۱۵

هرکه شاده شاد بشه هرکه نشاده شاد بشه/ در عروسی شازه دوماد چشم دشمن کور بشه

Har ke shāde shād beshe harke nashāde shād beshe/ dar arusi shāze dumād chashm-e doshman kur beshe

۲-۳-۵- نشان‌دادن ناراحتی مادر و خواهر عروس

نمونهٔ ۱٦

ما که بودیم سه تا خواهر زیر گل پنهون شدیم/ خواهرای اصلی که بردن ما که سرگردون شدیم

Mā ke budim se tā khāhar zir-e gol panhun shodim/ khāharay asli ke bordan mā ke sargardun shodim

در اشعاری که از طرف خانوادهٔ عروس خوانده می‌شود، کلیشه‌های جنسیتی زنانه که حکایت از حالات روانی و رفتاری آنان دارد، در زبان بازنمود می‌شود. در مثال بالا، گریه‌کردن، پنهان‌شدن و سرگردان‌شدن، از ویژگی‌هایی است که بیشتر در زنان، بارز است. «زبان، منعکس‌کننده و ثبات‌دهندهٔ عقاید و باورهای اجتماعی است و از این رو خود، شاهدی است بر سیطرهٔ اندیشهٔ انسانی و بالطبع محیط پیرامون وی بر زبانی که بدان تکلم می‌کند» (محمودی بختیاری و همکارن، ۱۳۹۰: ۱۰۵).

۲-۳-٦- دلتنگی عروس برای خانهٔ پدری

نمونهٔ ۱۷

این شب چارده شب که بون ما پیش بون شده/ اشک چشم خانمَروس دسّی ریحون شده

In shabe chārda shabe ke bun-e mā pishbun shode/ ashk-e chashm-e khānomarus dasseye reyhun shode

برگردان: امشب، چهاردهمین شب است که به‌دلیل حضور عروس، بام ما، پیش‌بام (قسمت خارجی سقف خانه‌های قدیم که از گل و چوب درختان ساخته می‌شد) دارد (یعنی خانه را به‌دلیل وجود او تعمیر و بازسازی کردیم)؛ اما او ناراحت است و اشک چشمانش مانند دسته‌ای از ریحان شده است.

۲-۳-۷- تکریم پدر عروس و تشکر از او

نمونهٔ ۱۸

بوا عروس بوا عروس ساعت دست طلا/ تو که زن دادی به دوماد کم نشه سایهٔ شما

Bowā arus bowā arus sāat-e dasset telā/ to ke zan dādi be dumād kam nashe sāyey shomā

همان‌طور که قبلاً گفته شد، در ترانه‌هایی که از سوی خانوادهٔ داماد خوانده می‌شود، لحن شاد و تحسین‌کننده وجود دارد. عبارت «کم نشه سایهٔ شما» و «ساعت دست طلا»، حکایت از شادی و سرزندگی و رضایتمندی خانوادهٔ داماد دارد.

جدول ۳- درصد فراوانی اهداف سورسروده‌ها

اهداف	تعداد	درصد تقریبی
توصیف ظاهر و صفات عروس	۱۷	۱۹/۷
توصیف ظاهر و صفات داماد	۲۲	۲۵/۵
ذکر مخارج مراسم عروسی	۱۱	۱۲/۷
نشان‌دادن شادی مادر و خواهر داماد و دعوت مهمانان به شادی	۲۱	۲٤/٤
نشان‌دادن ناراحتی مادر و خواهر عروس	۸	۹/۳
دلتنگی عروس برای خانهٔ پدری	۳	۳/٤
تکریم پدر عروس و تشکر از او	٤	٤/٦
جمع	۸٦	۱۰۰

همان‌طور که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، بیشترین فراوانی، متعلق به توصیف ظاهر و صفات داماد (٪۲۵/۵) و نشان‌دادن شادی مادر و خواهر داماد و دعوت مهمانان به شادی (٪۲٤/٤) است که طبیعی به نظر می‌رسد؛ چون در ایران، به‌خصوص در مناطق کوچک‌تر، خانوادهٔ داماد، نقش کلیدی در برگزاری مراسم عروسی دارند. کمترین فراوانی نیز مربوط به دلتنگی عروس برای خانهٔ پدری است. می‌توان این مورد را بازنمودی از نظام مردسالارانه، به‌خصوص در مناطق قدیمی‌تر ایران نیز دانست.

۲-٤- ترتیب گفتمان

همان‌طور که مراسم عروسی، مراحل مختلفی در فرهنگ ایرانی و خرده‌فرهنگ‌های محلی دارد، هر مراسم نیز واسونک‌های مربوط به خود را دارد که کل این مراسم، یعنی از خواستگاری تا رفتن به خانهٔ جدید را می‌توان یک گفتمان در نظر گرفت. می‌توان توالی کنش‌ها را به‌صورت زیر در نظر گرفت:

۲-٤-۱- آشنایی داماد

دُی مو میخام دُی مو میخام دختر همسادمون/ پیش پایش گل بریزم تا بیایه خونمون

Doy mo mikhām doy mo mikhām dokhtare hamsādamun/ pishe pāyeshsh gol berizom tā biyaye khunamun

۲-٤-۲- مهیاکردن بساط ازدواج (لباس، طلا و...)

اینجا تا حسین‌آباد کرزهٔ پیازه/ رخت‌خو شازه دوماد دختِی شیرازه

Injā tā hoseināābād korzey piyāze/ rakhtekhow shazze dumād dokhtey shiraze

۲-٤-۳- حنابندان

عروسک دستَ حنا پاتَ حنا نه وقت نازه/ ار بخُی ناز بکنی ناز بکنی شوِت درازه

Arusak dasta henā pāta henā na veqt-e nāze/ ar bekhoy nāz bekoni nāz bekoni shovet derāze

۲-٤-٤- حمام‌رفتن داماد

نمونهٔ ۱۹

هُی گل نو قباش کنید/ هُی چم رود دوماش کنید

Hoy gol-e now qabāsh konid/ hoy cham-e rud dumāsh konid

برگردان: بر لب رودخانه، داماد را به حمام ببرید و به او لباس نو بپوشانید.

۲-٤-٥- لباس‌پوشیدن عروس و داماد

روز چارشمبه مبارک چار خیاط اومد نشست/ پنج تا پنجَش نقره گیرم رخت دوماد بقچه بست

Ruz-e charshambe mobārak chār khayyāt umad neshast/ panj tā panjash noqre girom rakht-e dumād boqche bast

۲-٤-٦- جشن عروسی

نمونهٔ ۲۰

کوچه اول کوچه دوم کوچهٔ فردوسیه/ درِ خونهٔ شازه دوماد جشنه و عروسیه

Kuche avval kuche dovom kuchey-e ferdowsiye/ dar-e xuney shāze dumād jashn e vo arusiye

۲-٤-۷- همراهی ملازمان داماد

نمونهٔ ۲۱

ایبرم تخت عقیق و اوبرم تخت عقیق/ روش نشسّه شازه دوماد با صد و پنجا رفیق

Ibarom takht-e aqiq-o ubarom takht-e aqiq/ rush neshasse shāze dumād bā sad-o panjā rafiq

۲-٤-۸- تیراندازی در مراسم

ایشوم اومَ سر تنگ و قاصد اومَ سی تفنگ/ تا بفرما شیره دوماد کس نکه تیر و تفنگ

Eyshum uma sar-e tang-o qāsed uma si tofang/ tā befarmā shira dumād kas nake tiro tofang

۲-٤-۹- بعد از مراسم

شازه دوماد با زنش میره خونِی مادرزنش/ دسّهٔ ریحون تو دسش میزنه باد به زنش

Shāze dumād bā zanesh mire khuney mādarzanesh/ dasseye reyhun tu dassesh mizane bād be zanesh

جدول ٤- درصد فراوانی ترتیب گفتمان سورسروده‌ها

ترتیب گفتمان	تعداد	درصد تقریبی
آشنایی داماد	۳	۳/٤
مهیاکردن بساط ازدواج (لباس، طلا و...)	١٤	١٦/٢
حنابندان	۷	۸/۱
حمام‌رفتن داماد	۲	۲/۳
لباس‌پوشیدن عروس و داماد	۱۰	۱۱/٦
جشن عروسی	۳۱	۳٦
همراهی ملازمان داماد	٦	٦/۹

تیراندازی در مراسم	۱	۱/۱
بعد از مراسم	۱۲	۱۳/۹
جمع	۸٦	۱۰۰

همان‌طور که در جدول ٤ ملاحظه می‌شود و انتظار نیز می‌رفت، بیشترین فراوانی، مرتبط به جشن عروسی است (٣٦٪) و کمترین فراوانی نیز متعلق به تیراندازی در مراسم است.

۲-۵- لحن

۲-۵-۱- لحن شاد

از آنجا که واسونک‌ها در مراسم جشن و شادی خوانده می‌شوند، معمولاً لحن شاد و طرب‌انگیزی دارند و چون معمولاً همراه با دف‌نوازی نیز هستند، حس طرب و شادی، بیشتر منتقل می‌شود:

نمونهٔ ۲۲

بالاخونی رو به قبله خشت و نیم خشتش طلا/ هر زنی که کل نزنه واذگارش با خدا

Bālākhuney ru be qeble kheshtonim kheshtesh talā/ har zani ke kel nazane vāzegāresh bā khodā

اما علاوه بر لحن شاد که بیشتر از سوی خانوادهٔ داماد است، لحن‌های دیگری نیز در واسونک‌ها یافت می‌شود که شامل لحن‌های زیر می‌شود:

۲-۵-۲- لحن غم‌انگیز

این لحن، بیشتر از سوی خانوادهٔ عروس و به‌خصوص مادر و خواهران عروس است؛ مانند نمونهٔ زیر:

نمونهٔ ۲۳

ماشین اومد در خونه خانمَروس شد سوار/ نه‌نه عروس گریه می‌کرد مث بارون بهار

Māshin umad dar-e khuna khānomarus shod savār/ nane arus gerye mikard messe bārune bahār

۲-۵-۳- لحن کنایه‌آمیز

یکی از رسوم مربوط به ازدواج در فرهنگ ایرانی و بالطبع خرده‌فرهنگ‌های محلی، دادن جهیزیه به عروس از طرف خانوادهٔ عروس است و از قدیم‌الایام، نداشتن یا کم‌داشتن جهیزیه، از نقاط ضعف خانوادهٔ عروس بوده است که این موضوع در واسونک‌های محلی نیز منعکس شده است.

نمونهٔ ٢٤

جلنگ جلنگ انگشترش خورجین خالی رو سرش/ ماچ و ملوچ مادرش جهاز نداره دخترش

Jeleng jeleng angoshtaresh khorjine khāli ru saresh/ māch-o moluche mādaresh jahāz nadāre dokhtaresh

۲-۵-٤- لحن گلایه‌آمیز

از دیگر رسوم مربوط به ازدواج، تعیین و دادن مهریه است که به‌طور سنّتی، خانوادهٔ عروس، سعی در افزایش آن و خانوادهٔ داماد، سعی در کاهش آن دارند. کم‌بودن مهریه، از مواردی است که گله‌مندی خانوادهٔ عروس را به همراه دارد.

نمونهٔ ۲۵

نه‌نه عروس گریه می‌کرد مهرییی رودم کمه/ شازه دوماد خنده می‌کرد هرچی میخای با منه

۲-۵-۵- لحن تحسین‌آمیز

علاوه بر موارد ذکرشده، لحن تحسین‌آمیز، برای تحسین ویژگی‌های عروس و داماد نیز به فراوانی در واسونک‌ها قابل‌مشاهده است.

نمونهٔ ۲۶

کوچه تنگه بله عروس قشنگ بله/ دس به زلفاش نزنید مرواری بنده بله

Kuche tange bale arus qashange bale das be zolfāsh nazanid morvāri bande bale

جدول ۵- درصد فراوانی لحن سورسروده‌ها

لحن	تعداد	درصد تقریبی
لحن شاد	۳۱	۳۶
لحن غم‌انگیز	۱۰	۱۱/۶
لحن کنایه‌آمیز	۷	۸/۱
لحن گلایه‌آمیز	۵	۵/۸
لحن تحسین‌آمیز	۳۳	۳۸/۳
جمع	۸۶	۱۰۰

مراسم ازدواج، از شادترین مراسم در فرهنگ ایرانی است؛ بنابراین لحن شاد، در نمونه‌ها از فراوانی بالایی برخوردار است؛ اما نکتهٔ جالب اینجاست که تحسین و تعریف‌کردن از عروس و داماد در مراسم، جایگاه بالاتری دارد و این مورد، بیانگر مقبولیت تحسین و تعریف در این خرده‌فرهنگ است.

۲-۶- ابزار

ابزار و مجرای ارتباطی در رویدادهای ارتباطی در قوم‌نگاری هایمز، می‌تواند گفتاری یا نوشتاری باشد. دربارهٔ واسونک‌ها، ابزار ارتباطی، گفتاری و آهنگین است.

۲-۷- هنجارهای گفتمان

همان‌طور که ذکر شد، بیشتر واسونک‌ها در میان زنان رواج دارد و به ندرت پیش می‌آید که مردان واسونک بخوانند؛ بنابراین می‌توان گفت که آن مختص یک جنسیت است. همچنین از آنجا که در مراسم، شادی برپاست، معمولاً واسونک با دف‌نوازی، دست‌زدن و کل‌زدن (نوعی صدای سرور که زنان در مراسم شادی از آن استفاده می‌کنند) همراه است.

۲-۸- نوع گفتمان

در قوم‌نگاری، نوع گفتمان (ژانر) در رویداد ارتباطی مهم است. نوع گفتمان در این پژوهش، ژانر خاص واسونک است که طیفی از مفاهیم فرهنگی و اجتماعی را در خود می‌گنجاند.

۳- نتیجه‌گیری

همان‌طور که ملاحظه شد، سورسروده‌ها ظرفیت بازنمود فرهنگ بومی را در خود دارند. در این پژوهش، سعی شد این واسونک‌ها قوم‌نگاری شود و با استفاده از SPEAKING هایمز، مورد بررسی قرار گیرد. در گفتمان واسونک، شرکت‌کنندگان، عموماً زنان هستند که به دو گروه عمده، یعنی نمایندهٔ خانوادهٔ عروس و داماد تقسیم می‌شوند و بر این اساس، لحن گفتمان، هدف و نوع زبان آن تغییر می‌کند. در اشعاری که از طرف خانوادهٔ عروس خوانده می‌شود، لحن، غم‌انگیز و هدف، غالباً بیان دلتنگی‌های عروس و خانواده‌اش است. برعکس، در اشعاری که از سوی خانوادهٔ داماد خوانده می‌شود، لحن، شاد و هدف، غالباً بیان شادی رسیدن داماد به مراد و خواسته‌اش است؛ بر همین اساس، زبان این نوع شرکت‌کنندگان، متفاوت است.

مفاهیم و باورهای عامه‌ای که از این طریق بازتولید می‌شوند، در پاسخ به پرسش اول تحقیق، به‌نوعی بازنمود هنجارهای اجتماعی حاکم بر جامعهٔ سنّتی روستای وارک در امر ازدواج و آداب‌ورسوم مربوط به آن است. بر این اساس، از اشعاری که در وصف داماد است، کلیشه‌های جنسیتی چون شجاعت، قدرت، مهارت در تیراندازی و تأمین مخارج همسر و خرج عروسی، قابل‌ردیابی است. در مقابل، اشعاری که در وصف عروس و خانوادهٔ اوست، بیشتر دربردارندهٔ کلیشه‌های جنسیتی جذابیت و دلربایی عروس و گریان و ناراحت بودن او و خانواده‌اش است که انگارهٔ تفاوت را تقویت می‌کند؛ زنان و مردان، چون در خرده‌فرهنگ‌های متفاوتی بزرگ می‌شوند، رفتارها و صفات متفاوتی از آن‌ها انتظار می‌رود.

علاوه بر موارد بالا، در تبیین فرهنگی این واسونک‌ها (پرسش دوم تحقیق)، می‌توان اظهار داشت که طرح‌وارهٔ فرهنگی‌ای که در اکثر این واسونک‌ها قابل‌مشاهده است، طرح‌وارهٔ شاه و ملکه است. اجزای این تصویر که داشتن تاج و تخت است، در اکثر این واسونک‌ها به چشم می‌خورد؛ داماد، یا شاه خطاب می‌شود، یا شاهزاده (شازده) (نمونه‌های ۹، ۲۱). به نظر می‌رسد خطاب‌کردن داماد با عنوان «شادوماد» یا «شازده دوماد» نیز مرتبط به همین طرح‌واره باشد که تقریباً در فرهنگ ایرانی، به استعاره‌ای مرده تبدیل شده است. تخت عقیق که مختص تصویر پادشاهان است، در نمونهٔ ۲۱ به چشم می‌خورد. خلعت شاهی (نمونهٔ ٤) نیز در تکمیل این طرح‌واره است. تصویر ملکه نیز در نمونه‌های ۱۱ و ۲٦ (زلف‌های مرواریدبند) و نمونهٔ ۹ (باد زدن با دستهٔ ریحان) برای عروس به کار رفته است. از ملزومات دیگر این تصویر، خانه‌ای همانند قصر است که در نمونهٔ ۲۲ (خشت و نیم‌خشتش طلا) وجود دارد.

مورد بومی دیگری که در این واسونک‌ها بازتاب کرده است، استفادهٔ زیاد از گیاهان و حیوانات در این اشعار است که به‌نوعی بازتاب زندگی مردم این منطقه و گره‌خوردن زندگی آنان با طبیعت است (ن.ک حسینی و زارعی‌فرد، ۱٤۰۰). واژه‌ها و عبارات «گل» (نمونه‌های ۱، ۸)، «حنا» (نمونهٔ ۵)، «دستهٔ ریحون» (نمونهٔ ۹)، «بارون بهار» (نمونهٔ ۲۳)، «رودخانه» (نمونهٔ ۱۹)، «کرزهٔ پیاز» (نمونهٔ ۳)، در این اشعار، ارتباط زندگی مردم این منطقه با عوامل طبیعی و زیست‌محیطی را به‌خوبی نشان می‌دهد. بررسی کمّی داده‌ها نیز نشان‌دهندهٔ اهمیت مراسم عروسی در این جامعهٔ زبانی و تا حدودی، بازنمودی از نظام مردسالارانه است. از بُعد موقعیتی، موقعیت خود مراسم در این سورسروده‌ها از همه بسامد بالاتری دارد (٪٥٤). از بُعد مشارکان، خانوادهٔ داماد در صدر است (٪٦۲). از بُعد هدف نیز باز ظاهر داماد و شادی خانوادهٔ داماد، از مهم‌ترین اهداف است (حدود ٪۵۰ برای همهٔ موارد). در ترتیب گفتمان نیز گفتمان جشن عروسی در صدر است (٪۳٦). درنهایت لحن شاد و تحسین‌آمیز هم بیشترین درصد فراوانی را دارند (حدود ٪۷٤) که نشان از اهمیت تمجید و تحسین در این جامعهٔ زبانی دارد.

منابع

آذرمکان، حشمت‌الله؛ نوروزی، اسدالله؛ دهرامی، مهدی. (۱٤۰۳). «علل درج بن‌مایهٔ رزم در منظومه‌های غنایی»، *پژوهشنامهٔ ادب غنایی*، دورهٔ بیست‌ودوم، شمارهٔ ٤۲، صص ۵-۲٤.

ابن بابویه، علی محمد. (۱۳٦۲). «الخصال»، ج ۲، قم: جامعهٔ مدرسین.

احمدپناهی سمنانی، محمد. (۱۳۷٦). «ترانه و ترانه‌سرایی در ایران: سیری در ترانه‌های ملی ایران»، تهران: سروش (انتشارات صدا و سیما).

پیشقدم، رضا؛ فیروزیانپور اصفهانی، آیدا؛ فیروزیانپور اصفهانی، آیلین. (۱۳۹۹). معرفی زباهنگ مرگ‌محوری و شادی‌گریزی از طریق تفحص در گفتمانشناسی «مرگ» در زبان فارسی. مطالعات فرهنگ-ارتباطات، دورهٔ بیست‌ویکم، شمارهٔ ٤۹، صص. ۲۰٦-۱۸۱.

تاج‌بخش، غلامرضا؛ ابراهیم‌زاده آسمین، حسین. (۱٤۰۲). «نگاهی جامعه‌شناختی به نهاد خانواده در جامعهٔ هند و ایران»، *مطالعات شبه‌قاره*، دورهٔ پانزدهم، شمارهٔ ٤۵، صص ٦۱-۷٤.

ترابی ندوشن، محمدعلی. (۱۳۸۳). «زبانشناسی و قوم‌نگاری ارتباط»، *زبان و ادب فارسی*، دورهٔ چهل‌وهفتم، شمارهٔ ۱۹۰، صص ۳۵-٤٦.

جباره ناصرو، عظیم؛ کوهنورد، پریچهر. (۱۳۹۸). «بررسی اشعار و ترانه‌های عروسی در شهرستان جهرم»، *فصلنامهٔ ادبیات و زبان‌های محلی ایران‌زمین*، شمارهٔ ۲٦، صص ۱-۲٦.

جعفری (قنواتی)، محمد. (۱۳۹۳). «ادبیات شفاهی»، *دانشنامهٔ فرهنگ مردم ایران*، موسوی بجنوردی، کاظم ج ۱، تهران: مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی، صص ۳۳۵-۳٦۲.

حسینی، زهرا؛ زارعی‌فرد، رها. (۱٤۰۰). «بررسی تصاویر زبانی گویش وارکی با رویکرد زبانشناسی زیست‌محیطی»، *ادبیات و زبان‌های محلی ایران زمین*. شمارهٔ ۳٤، صص ٤۷-۱۵.

حسینی، حسن؛ دشتی، منصوره. (۱۳۹۱). «بازنمایی کلیشه‌های جنسیتی در رسانه»، مطالعهٔ ادبیات داستانی آل احمد، *نشریهٔ جهانی رسانه*، شمارهٔ ۱۳، صص ۲۷-٦٤.

ذوالفقاری، حسن؛ احمدی، لیلا. (۱۳۹۹). «گونه‌شناسی بومی سرودهای ایران»، *ادب‌پژوهی*، شمارهٔ ۷ و۸، صص ۱٤۳-۱۷۰.

ساروخانی، باقر. (۱۳۸٦). «فولکلورشناسی از روش تا معنی»، *فرهنگ مردم*، شمارهٔ ۱۰، صص ۹-۱۵.

شوالیه، ژان، آلن گربران. (۱۳۸۵). *فرهنگ نمادها*، جلد ۲ و ٤، تهران: انتشارات جیحون.

شهبازی، فاطمه؛ عبادی، آزاده. (۱۳۹۷). «نگاهی به واسونک‌ها و ترانه‌های عروسی منطقهٔ هندیجان»، *نشریهٔ ادبیات و زبان‌های محلی ایران زمین*، دورهٔ هشتم، شمارهٔ ۲، صص ٦۳-۸۰.

علیمرادی، مریم؛ نجیبی فینی، بهجت. (۱۳۹۹). «نوع و اجزای جمله در واستونک‌های منتخب شهرستان فسا»، *نشریهٔ فرهنگ و ادبیات عامه*، شمارهٔ ۳۲، صص ۲۲۷-۲۵۸.

محمودی بختیاری، بهروز؛ افخمی، علی؛ تاج‌آبادی، فرزانه. (۱۳۹۰). «بازتاب اندیشهٔ مردسالارانه در زبان فارسی: پژوهشی در جامعه‌شناسی زبان»، *زن در فرهنگ و هنر*، شمارهٔ ۸، صص ۹۱-۱۰۷.

ملکی، ابراهیم. (۱۳۸۹). «بررسی بازنمایی زنان در ترانه‌های فولکلوریک لکی و لری»، *فصلنامهٔ علوم اجتماعی*، شمارهٔ ٤۹، ۲۵۰-۲۱۹.

ناتل خانلری، پرویز. (۱۳٦۵). *تاریخ زبان فارسی*، ج ۱، تهران: نشر نو.

Blommaert, J. (2005). *Discourse*. Cambridge:Cambridge University Press.

Gumperz, J. (1982). *Discourse Strategies*. Cambridge*:* Cambridge University Press.
Hymes, D. (1968). *the ethnography of speaking*. In J Fishman (ed.), Readings: Moulton, pp.99-138.
Rampton, B. (2007). Neo-Hymesian linguistic ethnography in the United Kingdom. Journal of linguistics, Vol. 11, No. 5, pp 584-607.
Saville-Troike, M. (2003). *The ethnography of communication: An introduction*. London, England: Blackwell.
Silverstein, M. (2003). *Indexical order and the dialects of sociolinguistic life*. Language and communication, No. 23, 193-229.
Wortham, S. (2003). *Linguistic anthropology of education*: an introduction, in Westport, CT: praege Press, pp.1-29.